

OŠ RENČE

Trg 31, 5292 Renče

<https://www.os-rence.si/>

Februar 2025

39. DRŽAVNI FESTIVAL
TURIZMU POMAGA LASTNA GLAVA
TRADICIJA V TRENDU

PISNA PREDSTAVITEV TURISTIČNE NALOGE
OPEKARJI – UMETNIKI Z GLINO

Nalogo pripravili učenci:

Maša Adamlje, Klara Uršič, Ian Černe, Angela Mozetič, Tisa Turel, Lucija Vuk, Metka Arčon, Zala Špacapan, Amir Klinaku

Mentorice: Anja Podlogar, Tjaša Petrovčič, Anka Lipicer

KAZALO

1. UVOD K PISNI PREDSTAVITVI TURISTIČNE NALOGE	4
2. ZGODOVINA OPEKARSKE DEJAVNOSTI.....	5
2.1. TRETJA RIMSKA CESTNA POSTAJA MUTATIO AD FORNULOS	5
2.2. TRGOVANJE Z OPEKO JE SPODBUDILA INDUSTRIJSKA REVOLUCIJA V 19. STOLETJU.....	7
3. UČNA POT OB REKI VIPAVI	9
4. TRADICIJA V TRENDU ALI DODANA VREDNOST ZA TURISTIČNE OBISKOVALCE ..	11
4.1. DELAVNICA OBLIKOVANJA GLINE	11
4.2. GRADITELJI – OPEKARJI, ZIDARJI	13
5. POVEZOVANJE	13
5.1. ŠPORT	13
5.2. KULINARIKA IN NASTANITVE.....	14
6. TRŽENJE TURISTIČNEGA PRODUKTA.....	15
7. VIRI IN LITERATURA:	15

1. UVOD K PISNI PREDSTAVITVI TURISTIČNE NALOGE

Na naši šoli že veliko let deluje krožek zgodovine, kjer raziskujemo preteklost domačega kraja, v letošnjem šolskem letu nekateri učenci obiskujejo izbirni predmet Turistična vzgoja. Pridružili smo se tudi mladim raziskovalcem kulturne dediščine in sodelujemo pri projektu Dnevi evropske kulturne dediščine. Povezujemo se z lokalno in širšo skupnostjo ter tako spoznavamo kulturne značilnosti in posebnosti našega kraja. Vrednote naše kulturne dediščine povezujejo kraj, generacije in ustvarjajo našo identiteto.

Kulturno dediščino našega kraja želimo vključiti v turistično ponudbo kraja Renče in prispevati k razvoju in pestrosti turistične ponudbe. V nalogi bomo opisali, kako »Učno pot ob reki Vipavi« obogatimo z vključitvijo kulturne dediščine. Predstavili bomo, kako lahko tržimo turistično ponudbo.

Povezali in nadgradili smo znanja učencev, ki obiskujejo krožek zgodovine, izbirni predmet turistična vzgoja, računalniška omrežja in likovno snovanje ter pripravili nalogo, v kateri želimo sporočiti, da je kulturna dediščina vrednota, ki so jo ustvarili naši predniki. Povezuje nas s preteklostjo in ustvarja kulturno identiteto kraja in ljudi, ki tu živijo.

Naravne danosti so v Spodnji Vipavski dolini omogočile pridobivanje opeke iz gline. Od rimske dobe dalje je opekarstvo postalo tradicionalna dejavnost. Lastniki opekarn so opekarske izdelke prodajali na bližnje in daljne trge. Ob opekarski dejavnosti se je razvilo zidarstvo in renški zidarji so bili cenjeni kot odlični mojstri. V 19. stoletju je nastala obrtna zidarska šola, kjer so dijaki pridobivali temeljna znanja, slednja so z nadaljnjim šolanjem in izkušnjami nadgrajevali. Tradicijo opekarske dejavnosti in zidarstva želimo kot dediščino vključiti v turistično ponudbo Renč. Zavedamo se velike vloge opekarjev in zidarjev, ki so soustvarili domačo krajino ter hkrati zapustili vidne sledi na Slovenskem in v tujini. Želimo, da bi razvoj opekarske dejavnosti in zidarstva spoznali tudi obiskovalci. Gostom želimo predstaviti zgodovino opekarske dejavnosti in zidarstva. Turistom bi omogočili, da se поблиže seznani z odličnimi lastnostmi gline in jim v ustvarjalni delavnici omogočili izkustveno doživetje.

2. ZGODOVINA OPEKARSKE DEJAVNOSTI

Najstarejši sledovi obrti in trgovine z opečnimi izdelki segajo v rimsko obdobje.

Slika 1: glina

Pomen in dobre lastnosti gline so poznali že stari Rimljani, ki so zgradili prve opekarne.

2.1. TRETJA RIMSKA CESTNA POSTAJA MUTATIO AD FORNULOS

Spodnja Vipavska dolina je bogata po velikih zalogah gline. To so spoznali že najstarejši prebivalci tega območja Romani, ki so začeli iz gline izdelovati opeko. Morda so ravno zaloge gline bile vzrok, da so tu nastala prva naselja.

Glina in lončarstvo sta v obdobju rimske civilizacije pogojevala razvoj območja v spodnji Vipavski dolini. Številne arheološke najdbe dokazujejo pomembnost prostora, skozi katerega je potekala glavna prometna pot med Aquileio in Emono.¹ Kot dokazujejo najdbe je bilo opekarstvo pomembna gospodarska dejavnost.

Arheološka izkopavanja so odkrila sledove opekarne na ledini Križ Cijan v Biljah. Najdbe segajo v časovni razpon od 1. stol. po Kristusu do 5. stol. po Kr.. Opekarna se je razprostirala po površini 50x250 metrov vzdolž domnevne trase rimske ceste Aquileia – Emona. Izkopavanja so odkrila več preprostih lončarskih peči, delavniški objekt s kuriščem. Vodo so črpali iz približno 100 metrov oddaljenega vodnjaka. Poleg vodnjaka so se ohranili še skromni ostanki večje opekarske peči oglate oblike.²

¹ Nataša Nemec, Bilje kronika, str.8, knjigo izdala Krajevna skupnost Bilje 1987

² Nataša Nemec, Bilje Kronika, str.9

Obrtniški kompleks je imel ugodno lego, lasten vodni izvir, zaloge gline in potrebno lesno bogastvo v okolici. Bil je ob glavni prometnici, ki je povezovala deseto pokrajino Italije Veneto et Histrio z ravninsko Panonio.³

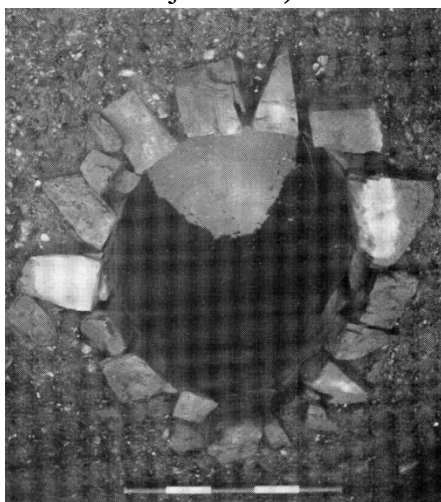
Prometne poti niso bile pomembne le za prodor Rimljanov na vzhod in za romanizacijo tega ozemlja, ampak tudi zato, ker se je po njih odvijala živahna trgovska dejavnost. In nedvomno so prav gospodarske dejavnosti odločilno vplivale na romanizacijo našega ozemlja.

Na cestah so bile postaje, razdalje med njimi so merili v miljah. Ob pokopališču v Mirnu je stal miljnik, od koder so ga kasneje prenesli v lapidarij muzeja v Gorici.⁴ Po cestah je potekal tudi poštni promet. Poznali so dve vrsti postaj:

- *mansiones*, postaja s prenočiščem;
- *mutationes*, postaja s prenočiščem in zamenjavo po štirih konj.

V prostor med Biljami in Bukovico je teoretično postavljena *tretja rimska cestna postaja MUTATIO AD FORNULOS*, kar pomeni Pri pečeh. To potrjuje predvsem TABULA PEUTINGERIANA. Zaradi imena in najdb arheologi domnevajo o obstoju večjega števila opekarskih peči na tem območju.⁵

(Tabula Peutingeriana je barvna upodobitev antičnega sveta na zavitku, ohranjena na kopiji iz 12. stol., ki si jo je v 16. stol. pridobil avgsburški humanist Konrad Peutinger in je pozneje prešla v last dunajske Dvorne knjižnice. ⁶)

Slika 2: vodnjak

Vodnjak, grajen v suhi tehniki iz različno velikih lomljencev, je bil sestavni del obrtniškega kompleksa.

³ Nataša Nemec, Bilje Kronika, str. 9

⁴ Arheološka najdišča Slo., izdala SAZU, inštitut za arheologijo, Lj. 1975, str. 125

⁵ Nataša Nemec, Bilje kronika, str. 9

⁶ Arheološka najdišča Slo., izdala SAZU, inštitut za arheologijo, Lj. 1975, str. 76, 75

2.2. TRGOVANJE Z OPEKO JE SPODBUDILA INDUSTRIJSKA REVOLUCIJA V 19. STOLETJU

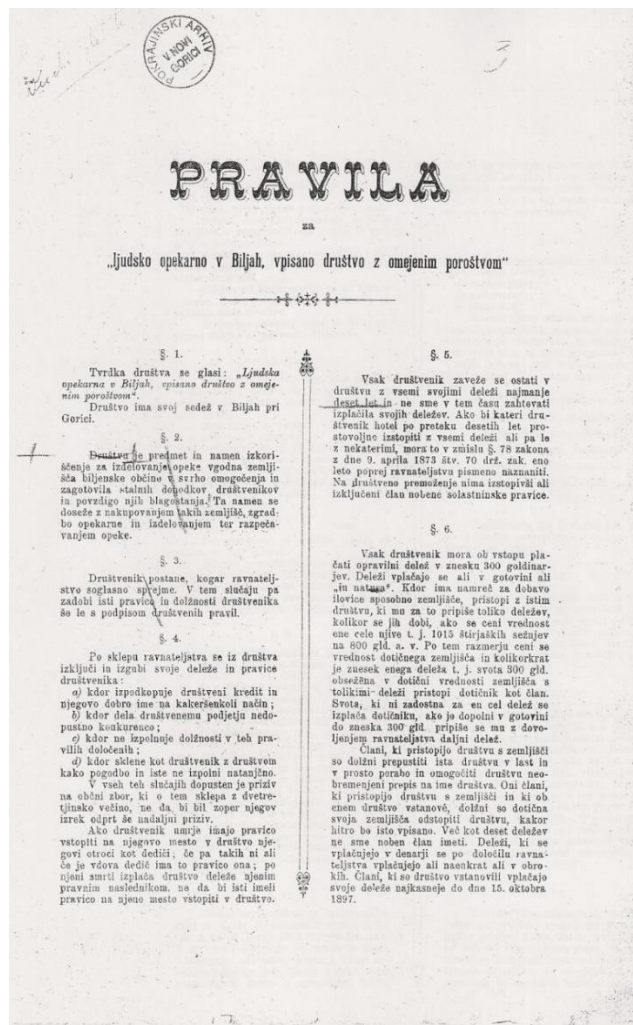
Slika 3: Opuščena opekarna v Biljah

Opekarstvo je po razpadu rimskega imperija upadlo, ponoven razcvet je doživelo v 15. stoletju, še večji pa v 19. stoletju, v času industrijske revolucije, ko se je množično začela gradnja hiš iz opeke. V času Avstro-Ogrske monarhije je na tem območju obratovalo 47 opekarskih obratov. V letu 1898 je v Biljah pričela delovati prva ljudska opekarna.¹

Opekarstvo na področju Bilj, Bukovice, Renč, Vrtojbe in širše Goriške je spadalo med močno razširjene obrti. Ima staro tradicijo, ki sega do današnjih dni.

Ob koncu 19. stoletja so v Biljah poleg Ljudske opekarne delovale še opekarne Savnik – Nemec, opekarna grofa Coroninija in opekarne poljskega tipa Nemec. Opekarne so delale do prve svetovne vojne. Dokler niso bile zaradi vojaških ofenziv do tal porušene, so služile avstrijskim vojakom za kritje in skladišča. Najprej so izdelovali polne zidake, nato pa še strešnike – korce.

¹ Publikacija Goriške opekarne skozi pet desetletij, Goriške opekarne 1998, str. 4.

Slika 4: pravila

Po prvi svetovni vojni se je povpraševanje po opeki povečalo. Z bohinjsko progo in vipavsko železnico je bil omogočen prevoz opeke do večjih mest: v Gorico, Trst, Videm, Tržič.

Prebivalci Vipavske doline so dobili hitro povezavo z Gorico, že nekaj let prej je bila namreč speljana vipavska železnica. Leta 1906 je odprl bohinjsko progo prestolonaslednik nadvojvoda Franc Ferdinand. Slovenski trgovci, ki so imeli na voljo denar, so kupovali stavbe in zidali nove. Najbolj uspešno gradbeno podjetje v Gorici, je bilo podjetje bratov Mozetič, ki je zaposlovalo tudi do 400 ljudi. Mozetičevi so zgradili Trgovski dom in vse slovenske šolske stavbe. V spodnji Vipavski dolini so imeli tudi svojo opekarno. Sami so skrbeli za prevoz gradbenega materiala. Opekarska in zidarska dejavnost sta bili močno povezani.

Po priključitvi Primorske k matični Jugoslaviji, 15. 5. 1947, so bile vse opekarne na tem področju, po zakonu o nacionalizaciji nacionalizirane. Ustanovljene so bile Goriške opekarne.

Potreba po opečnih proizvodih je bila zelo velika, saj so takrat gradili Novo Gorico. Kot izkušeni mojstri so na gradbišču imeli veliko vlogo renški zidarji.

Z nastankom nove države leta 1991 so se začele velike spremembe v procesu lastninjenja. Leta 1996 so postale Goriške opekarne delniška družba.¹

Zgodovinski viri potrjujejo in dokazujejo, da imata opekarstvo in zidarstvo dolgo tradicijo v Renčah in okolici in si zaslužita, da ju kot kulturno dediščino vključimo v turistično ponudbo kraja.

3. UČNA POT OB REKI VIPAVI

Učna pot ob reki Vipavi je dolga okrog 46 kilometrov, začne se pri izviru Vipave, v kraju Vipava in vodi do naselja Miren. Pot je mogoče nadaljevati v Italiji. Pokrajina je uvrščena v območje Natura 2000. Na poti je 10 informacijskih tabel, ki nas seznanjajo z ekosistemom in biotsko pestrostjo območja. Po poti nas vodijo usmerjevalni količki z logotipom vidre.

Učno pot lahko obiščemo v vseh letnih časih, vedno bomo našli kaj zanimivega, narava nas vedno preseneča. Ob poti se bomo znova naučili prisluhniti naravi in miru, začutili bomo lepoto pokrajine.

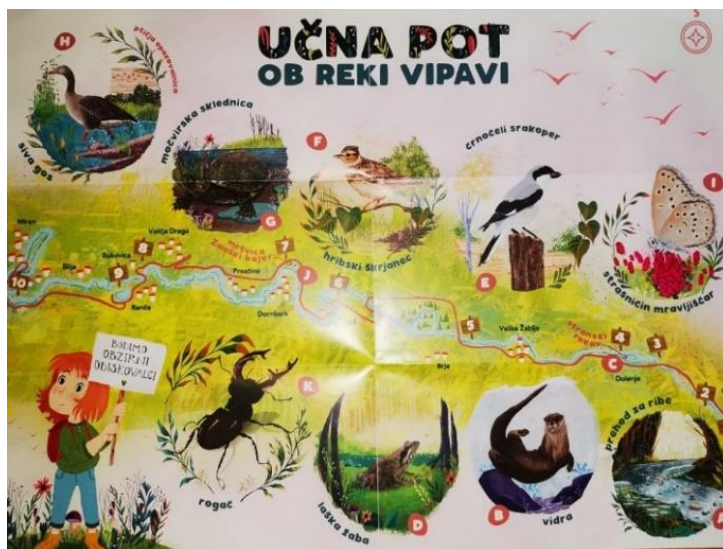
Slika 5: Ptičja opazovalnica

Na točki, kjer je ptičja opazovalnica, obiskovalci lahko v miru in tišini opazujejo ptice. V pomoč so jim informativne table. Ptičja opazovalnica je zasnovana tako, da omogoča tiho opazovanje ptic brez motenj njihovega naravnega vedenja. Območje ob reki Vipavi pa je tudi bogato z različnimi vrstami rastlin, travnikov, drevesnih vrst in vodnih ekosistemov, ki so pomembni za ohranjanje biotske raznovrstnosti tega območja.

¹ Goriške opekarne skozi pet desetletij, brošura izdana 1998

Na poti je 10 informacijskih tabel, ki nas seznanjajo z ekosistemom in biotsko pestrostjo območja. Po poti nas vodijo usmerjevalni količki z logotipom vidre.

Učno pot lahko obiščemo v vseh letnih časih, vedno bomo našli kaj zanimivega, narava nas vedno preseneča. Ob poti se bomo znova naučili prisluhniti naravi in miru, začutili bomo lepoto pokrajine.

Slika 6: Učna pot ob reki Vipavi, informativna knjižica

Učna pot ob reki Vipavi v Renčah je odlična izbira za ljubitelje narave, saj ponuja priložnost za raziskovanje naravnih okolij in ekosistemov reke Vipave. Pot je primerna za vse starostne skupine, saj je dovolj lahka in dostopna. Na poti spoznamo veliko poučnih informacij o lokalnem okolju, rastlinstvu in živalstvu.

Na poti lahko obiskovalci opazujejo različne vrste ptic, zlasti ob ptičji opazovalnici, ki je pomembna točka na poti. Ptičja opazovalnica omogoča obiskovalcem, da opazujejo ptice v njihovem naravnem okolju, zlasti med selitvami ali v času gnezdenja. Na tem območju se pojavljajo različne vrste ptic, kot so čaplje, orli, vodne ptice in številne druge vrste, ki naseljujejo območje reke.

4. TRADICIJA V TRENDU ALI DODANA VREDNOST ZA TURISTIČNE OBISKOVALCE

Obiskovalcem Renč je ob Vipavi pri mlinu na voljo informacijska tabla, ki jih seznaja z naravno in kulturno dediščino.

Slika 7: informacijska tabla.

Učno pot ob Vipavi bi v Renčah dodatno obogatili s predstavitvijo kulturne dediščine, po kateri je kraj znan in na katero so domačini upravičeno ponosni. Pripravili bi razstavo o zgodovini opekarstva, razstava bi bila v javni ustanovi ali v knjižnici, ki se nahaja v središču Renč. V knjižnici bi bilo dodatno promocijsko in informativno gradivo o turistični ponudbi Renč z okolico. Po razstavi bi si turisti lahko ogledali privatni muzej o zgodovini zidarstva. Osnovo za razvoj opekarstva in zidarstva predstavlja glina. Za obiskovalce bi pripravili izkustveno doživetje ob ustvarjalni delavnici.

4.1. DELAVNICA OBLIKOVANJA GLINE

Območje Renč z okolico že od nekdaj povezujemo z opekarstvom. Gline so tu kopali in žgali že v rimskih časih, zato je tradicija in kulturna dediščina tega materiala glavna značilnost kraja.

Ker je glina pristen in prožen naravni material, ima neskončno izraznih možnosti, zato je od nekdaj zelo priljubljena v likovni umetnosti. Kiparji so iz nje izdelovali tako votlo plastiko in uporabne predmete kot kipce estetskega značaja.

Ustvarjanje z glino je umetnost, a tudi terapija, saj s svojimi lastnostmi pozitivno in pomirjujoče vpliva na počutje oblikovalca. Oblikovanje z glino krepi koncentracijo in prisotnost v danem trenutku, ustvarjanje je edinstven proces, kjer pozabimo na čas.

Vabimo vas, da se predate tej izkušnji in preizkusite svoje ročne spretnosti ter se prepustite trenutku. V hitrem tempu današnjega časa se boste pri oblikovanju sprostili in ustavili.

V sklopu učne poti si boste ogledali glinokop ob goriških opekarnah in tam tudi nabrali nekaj gline namenjene izdelavi. Edinstvena izkušnja preživeta v naravi ob reki Vipavi z opazovanjem ptic kar vabi h inspiraciji za nadaljnjo delo.

V krajši delavnici boste spoznali tehniko oblikovanja gline in izdelali svoj unikaten obesek za ključ. Oblikovali bomo s pristno, tradicionalno rdečo glino. Delavnica je namenjena vsem generacijam, tudi začetnikom, saj predznanje ni potrebno.

Pripomočki, ki jih bomo potrebovali za delo so: glina, modelirke za oblikovanje, valjček, zaščita za mizo in obleko.

Glina kar vabi k oblikovanju. Vsak udeleženec bo dobil kupček gline, ki ga bo najprej dobro zgnetel, da bo postala mehka in prožna. Gline bo nato zvaljal v pol centimetra debelo ravno površino. Vanjo bo oblikoval motiv. Na koncu bo z modelirkami dodal še podrobnosti, teksturo površine in luknjico za vrstico. Izvedba je kratka in enostavna, izdelate lahko več izdelkov.

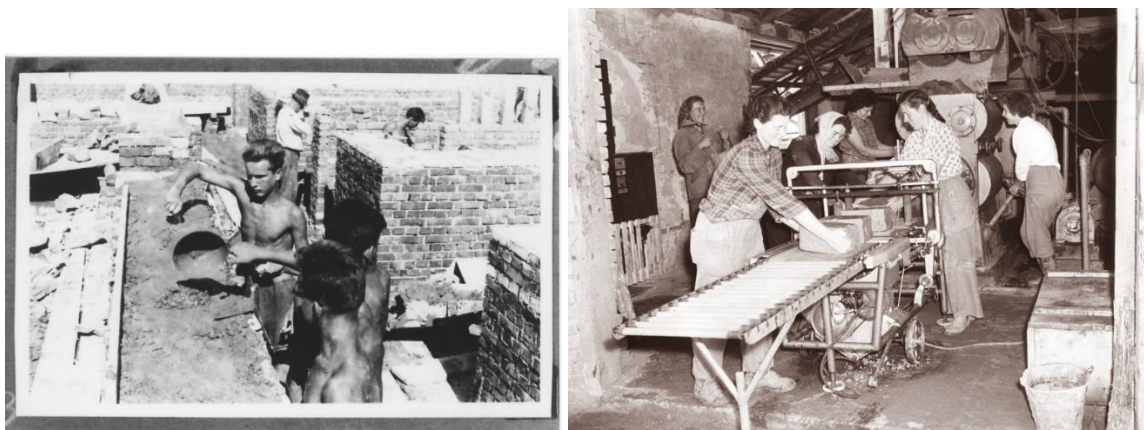
Primeri že narejenih izdelkov:

Slika 8: obeski za ključ v obliki sove in z motivom Renč

4.2. GRADITELJI – OPEKARJI, ZIDARJI

Ob opekarski dejavnosti se je razvilo zidarstvo in renški zidarji so bili cenjeni kot odlični mojstri. V 19. stoletju je nastala obrtna zidarska šola, kjer so učenci pridobivali temeljna znanja; slednja so z nadaljnjim šolanjem in izkušnjami nadgrajevali. Učenci OŠ Renče bodo na razstavi predstavili razvoj opekarstva in dejavnosti zidarjev, ki so soustvarili domačo krajino ter hkrati zapustili vidna dela na Slovenskem in v tujini.

Slika 9: zidarji in opekarji

5. POVEZOVANJE

5.1. ŠPORT

Za konec dneva, če imate še kaj moči se lahko preizkusite v športnih aktivnostih. Ponujamo dve različni.

Organiziramo vam izposajo supov, s katerimi se lahko zapeljete po reki Vipavi. Vipava ima razmeroma počasen tok, kar omogoča varno in sproščujoče supanje, primerno tudi za začetnike. Če iščete mirno, sproščujočo, a hkrati aktivno izkušnjo v naravi, je supanje po Vipavi odlična izbira.

Lahko pa se preizkusite v škuljanju. Škuljanje je tradicionalna družabna in športna igra spodnje Vipavske doline, pri kateri posameznik ali ekipa v igralno polje meče škuljo in jo skuša čim bolj približati balinu. Škulja, ki je poljubne oblike, velikosti in teže, je lahko kamen, pobran iz narave, ki je za boljši met nekoliko obklesan, ali polovica opeke. Opeka je

značilna predvsem za igro v Renčah z okolico, kjer je bilo razvito opekarstvo. Škuljanje organiziramo v povezavi s ŠD Škulja.

Slika 10: supanje in škuljanje

Pri nas najdete tudi veliko pohodniških in celo konjeniških poti.

Skozi Renče poteka del Poti miru, ki poteka od Alp do Jadrana in povezuje več kot 300 vojnih spomenikov, v več kot 500 kilometrov dolgi poti. Skozi Renče vodi tudi del Gregorčičeve poti tematske poti, ki nas seznaja z življenjskimi zgodbami in delom Simona Gregorčič, Goriškega slavčka.

Priporočamo tudi kolesarske poti.

V Renčah gojimo tradicijo kotalkanja in imamo zelo uspešno kotalkarsko društvo. Če nas obiščete v pravem času, si lahko ogledate tudi kotalkarsko revijo.

5.2. KULINARIKA IN NASTANITVE

V okolici je veliko ponudnikov kulinarčnih dobrot, kjer dobite tudi tradicionalne primorske jedi, kot so vipavski pršut, štruklji, štrudelj, domači bleki.

Če ste ljubitelji dobre kapljice vina, se najde kar nekaj vinarjev, ki vam ponujajo degustacije, lahko pa si tudi kupite kaj za domov.

Kar nekaj je tudi ponudnikov z domačimi mlečnimi izdelki, medom, sadjem in zelenjavo.

V Renčah z okolico lahko najamete apartma ali prenočite v hotelu

6. TRŽENJE TURISTIČNEGA PRODUKTA

Za promocijo naše ponudbe smo izdelali spletno stran <https://turizemrence.splet.arnes.si/>

Razstava o opekarstvu bi bila lahko na ogled vsak dan brezplačno. Turisti, ki bi želeli kaj več, bi si za plačilo rezervirali vodenje po učni poti Vipava z ogledom razstave ter delavnico oblikovanja gline.

Spletna stran, ki smo jo pripravili, omogoča, da si turisti sami ogledajo ponudbo prenočišč v okolici, lahko bi pa za to poskrbeli mi. Prav tako bi mi organizirali supanje ali škuljanje, če bi si stranke želele obogatiti doživetje v našem kraju.

Naši učenci bi lahko izdelali izdelke iz gline, ki bi jih prodajali na Turistično-informacijskem centru v Bukovici ali trgovinah v bližnji okolici. Ob prazničnih dogodkih in velikih športnih prireditvah bi imeli stojnice, kjer bi izdelke prodajali. V kraju je namreč veliko športnih dogodkov, ki so lahko odlična turistična promocija.

7. VIRI IN LITERATURA:

- Nemec, Nataša. 1989. Bilje: kronika. Nova Gorica: KS Bilje, 1989.
- Turel, Sonja in Stibilj Jožef in Cigoj, Igor. 1998. Goriške opekarne skozi pet desetletij. Krea design agency, Goriške opekarne.
- Zloženka Goriškega muzeja, Nova Gorica iz leta 1989.
- Žbona Trkam, Beatrice. Arheološka preteklost Bilj.
- Ptičja opazovalnica, supanje in škuljanje. [citirano 20. 2. 2025, ob 14. 30] Dostopno na: <https://www.rence-vogrsko.si/>
- Učna pot ob reki Vipavi, informativna knjižica. [citirano 20. 2. 2025, ob 14. 00] Dostopno na: <http://www.primorskival.si/novica.php?oid=16941>
- Pravila : PANG, Tribunal Gorica, Zadržni register, T.e 253)